

Maciej Polewiak

Dzieje ziemi wieluńskiej w pracach magisterskich studentów historii Uniwersytetu Opolskiego

Rocznik Wieluński 3, 106-115

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Maciej Polewiak

DZIEJE ZIEMI WIELUŃSKIEJ W PRACACH MAGISTERSKICH STUDENTÓW HISTORII UNIwersytetu OPOLSKIEGO

Nie będzie truizmem stwierdzenie, że w chwili obecnej ponad siedemsetletnia historia Wielunia¹ i jego okolic jest opracowana przez badaczy dziejów Polski w stopniu zadowalającym miejscowe społeczeństwo, na co składa się poważny dorobek badawczy opublikowany w postaci artykułów i opracowań zwartych². Wprawdzie brak historycznej monografii miasta Wielunia³ stanowi nadal lukę w ogromnym dorobku naukowym i publicystycznym związanym z historią regionalną, to jednak rozwój badań historycznych i upowszechnianie ich rezultatów jest zjawiskiem optymistycznym.

Bardzo ważnym elementem w badaniu i dokumentowaniu historii ziemi wieluńskiej są niewątpliwie liczne prace magisterskie poświęcone przeszłości i teraźniejszości Wielunia i ziemi wieluńskiej pisane przez studentów różnych ośrodków akademickich. Na ogół nie ukazują się

¹ R. Rosin, *Ziemia wieluńska w XII – XVI w. Studia z dziejów osadnictwa*, Łódź 1961, s. 120; autor przyjmuje za datę powstania miasta rok 1283; por. T. Olejnik, *Ile jest prawdy w legendzie o jeleniu?*, „Nowy Nurt” 1959, nr 11, s. 6; tegoż: *Legenda wieluńska*, „Nad Wartą” 1983, nr 31, s. 5; autor omawia możliwość założenia miasta w 1217 r. przez Władysława Odonica.

² T. Olejnik, *Bibliografia ziemi wieluńskiej*, Wieluń 1965, ss. 21; por. *Wykaz publikacji Stanisława Tadeusza Olejnika* [w:] M. Polewiak, *Stanisław Tadeusz Olejnik. Historyk, muzealnik, działacz regionalny*, Opole 2002, s. 109-127; por. R. Rosin, *Siedem wieków miasta Wielunia*, [w:] *Siedem wieków Wielunia. Studia i materiały*, pod red. Ryszarda Rosina, Warszawa – Łódź 1987, s. 9-11; omawia literaturę poświęconą Wieluniowi.

³ Nad taką monografią pracuje już od wielu lat prof. Tadeusz Olejnik. W 2003 r. ukazała się jego autorstwa książka pt. *Wieluń. Dzieje miasta (1793-1945)*, Naukowe Wydawnictwo Piotrkowskie 2003, ss. 727.

one drukiem, z nielicznymi wyjątkami. Słuszny wydaje się wobec tego faktu postulat wysunięty przez Ryszarda Rosina: *Należałoby przeto zinventaryzować je jako rękopisy, a kopie gromadzić w Muzeum Ziemi Wieluńskiej lub Towarzystwie Przyjaciół Wielunia*⁴. Wychodząc naprzeciw tego rodzaju potrzebom pragnę przybliżyć mieszkańcom ziemi wieluńskiej stan badań nad historią regionu wieluńskiego w pracach magisterskich studentów Instytutu Historii Uniwersytetu Opolskiego⁵.

Tematyka prac magisterskich poświęconych Wieluńszczyźnie⁶ jest bogata. Pierwsza z nich powstała w roku akademickim 1963/64 na seminarium magisterskim doc. Franciszka Mincera. Jej temat brzmiał *Zbiegostwo chłopów w ziemi wieluńskiej w II połowie XVII wieku*⁷. W roku akademickim 1964/65 pod kierunkiem doc. Maurycego Horna napisano pracę pt. *Królewszczyzny ziemi wieluńskiej w świetle lustracji z lat 1764 i 1789*⁸.

Następne opracowania dziejów regionu wieluńskiego powstały dopiero na początku lat siedemdziesiątych. W roku akademickim 1972/73 ukończono następujące prace magisterskie: *Wyzwolenie powiatu wieluńskiego przez Armię Radziecką*⁹ napisaną pod kierunkiem doc. Elżbiety Horn oraz *Monografia Szkoły Podstawowej w Rudzie (powiat wieluński)*¹⁰ i *Walka z analfabetyzmem w powiecie wieluńskim w latach 1945-1970*¹¹ których promotorem była dr Urszula Szumska. Rok później, pod kierunkiem prof. Ignacego Pawłowskiego, powstała praca

⁴ R. R o s i n, *Siedem wieków...*, s. 11.

⁵ Instytut Historii w Opolskiej Alma Mater swoimi korzeniami sięga roku 1958, kiedy to w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Opolu uruchomiono studia historyczne. Jako samodzielna jednostka organizacyjna Instytut Historii istnieje od 1971 r. Utworzenie Uniwersytetu 10 marca 1994 r. przyczyniło się do intensywnego rozwoju Uczelni, zwiększenia liczby studentów, a co za tym idzie zróżnicowania tematyki badawczej. Więcej informacji na temat Instytutu można znaleźć w: *Informator Instytutu Historii Uniwersytetu Opolskiego. Struktura, działalność naukowa i dydaktyczna*, oprac. M. L i s, A. M a z i a r z, M. U j m a, Opole 2001, ss. 80.

⁶ Materiały dotyczące omawianych zagadnień znajdują się w Archiwum Instytutu Historii UO oraz w katalogach Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Uniwersytetu Opolskiego.

⁷ Jej autorem był Bolesław Słoński.

⁸ Autor Zdzisław Gibek.

⁹ Autor Józef Świerkowski.

¹⁰ Autorem jest Kazimierz Sękowski. Nie jest to praca magisterska, lecz proseminaryjna.

¹¹ Niestety nie udało się ustalić kto był autorem tej pracy, ponieważ brakuje takiej informacji w katalogach uniwersyteckich, a samej pracy nie ma już w archiwum.

*Rozwój organizacyjny partii robotniczych w powiecie wieluńskim w latach 1945-1948*¹², a w roku akademickim 1976/77 u doc. Elżbiety Horn obroniono pracę związaną z historią Bolesławca; jej tytuł - *Wyzwolenie Bolesławca i pierwsze lata władzy ludowej*¹³.

Kolejną próbę opracowania historii ziemi wieluńskiej podjęto na WSP w Opolu dopiero w 1982 roku na seminarium prof. Ignacego Pawłowskiego. Temat *Dzieje gminy Skomlin w zarysie*¹⁴ jest pierwszą monografią miejscowości nierozzerwalnie związanej z ziemią, wieluńską opracowaną na Uniwersytecie Opolskim. Rok później seminarzysta doc. Edwarda Mendla w swojej pracy magisterskiej *Stosunki polityczne w Wieluniu w latach 1945-48*¹⁵ zawarł analizę życia politycznego Wielunia po zakończeniu II wojny światowej. Pod koniec lat osiemdziesiątych, w roku 1987, u prof. Lucyny Szafran-Szadkowskiej powstała praca pt. *Struktura osadnicza ludności kultury przeworskiej okresu wpływów rzymskich w regionie wieluńskim*. Jest to jedyne opracowanie z pogranicza archeologii i historii starożytnej, dotyczące bogatych pradziejów ziemi wieluńskiej. W tymże roku prof. Ignacy Pawłowski wypromował kolejnego magistra, który pracą *Z dziejów drewnianego budownictwa sakralnego typu wieluńskiego*¹⁶ wzbogacił dorobek badawczy nt. kultury materialnej Wieluńszczyzny. Kolejne dwie prace powstały pod kierunkiem prof. Adama Suchońskiego i związane są z dydaktyką historii; oto ich tytuły: *Rola problematyki regionalnej w nauczaniu historii na przykładzie ziemi wieluńskiej*¹⁷ i *Wykorzystanie placówek muzealnych w nauczaniu historii na przykładzie Muzeum Ziemi Wieluńskiej*¹⁸. Ostatnią pracę w tym okresie nt. *Powstanie styczniowe na ziemi wieluńskiej*¹⁹ obroniono na seminarium prof. Jana Kwaka – było to jedyne opracowanie poświęcone Wieluniowi pisane u tego wykładowcy.

¹² Jej autorem jest Kazimierz Sękowski.

¹³ Pracę napisał Jacek Szymczak.

¹⁴ Autorem pracy jest współzałożyciel i członek Wieluńskiego Towarzystwa Naukowego Krzysztof Domagała.

¹⁵ Praca magisterska Bogumiła Mandata.

¹⁶ Autorem jest Zenon Kołodziej.

¹⁷ Autorką jest Henryka Wejner.

¹⁸ Pracę obronił Andrzej Siwik.

¹⁹ Magistrantem prof. Kwaka był Tomasz Karpiński.

Przełomowe w badaniach nad dziejami Wielunia i okolic były lata dziewięćdziesiąte. Zmiany społeczno-polityczne i gospodarcze zachodzące w Polsce sprawiły, że więcej młodzieży z małych miast (takich jak Wieluń) i wsi podejmowało studia wyższe. Zaowocowało to szerszą problematyką badawczą, którą studenci podejmowali w swoich pracach magisterskich. W Opolu tendencję tę możemy zauważyć zwłaszcza po powstaniu Uniwersytetu, w marcu 1994 roku.

W roku 1990 pod kierunkiem prof. Anny Filipczak–Kocur powstały prace magisterskie nt: *Wieluń. Monografia miasta 1283-1795*²⁰ oraz *Studia z dziejów handlu i rzemiosła w Bolesławcu nad Prosną (1266-1870)*²¹. Rok później prof. Włodzimierz Kaczorowski był promotorem pracy *Rozwój rzemiosła i handlu w Wieluniu w latach 1283-1793*²². W roku akademickim 1991/92 seminarzystki prof. Jana Przewłockiego obroniły swoje prace magisterskie dotyczące historii Wielunia. Oto tematy opracowań: *Tajne nauczanie w powiecie wieluńskim w okresie okupacji hitlerowskiej 1939-1945*²³, *Dzieje kościoła i klasztoru oo. Franciszkanów w Wieluniu w latach 1629-1990*²⁴ i *Wrzesień 1939 na ziemi wieluńskiej*²⁵. Należy podkreślić, że od 1992 roku tematyką regionalną żywo zainteresowały się studentki Uniwersytetu Opolskiego. Prof. Adam Suchoński w 1993 r. wypromował pracę swojej podopiecznej pod tytułem: *Wykorzystanie Muzeum Wnętrz Dworskich w Ożarowie na lekcjach historii*²⁶. Nieco później powstała *Monografia miasta Praszki do 1939 roku*²⁷ u prof. Jana Przewłockiego, a w roku akademickim 1994/95 prof. Stanisław S. Nicieja przeprowadził obronę dwóch prac magisterskich: *Dzieje miasta Wieruszowa i powiatu wieruszowskiego w latach 1918-1975*²⁸ i *Dwórki szlacheckie na ziemi wieluńskiej w międzyrzeczu Warty i Prozny*²⁹. W roku następnym powstała *Monografia miasta Praszki*

²⁰ Jej autorem jest Sławomir Smolnik.

²¹ Pracę napisał Piotr Zawada.

²² Autorem jest Zbigniew Błaszczak.

²³ Pracę napisała Jolanta Pietrzykowska.

²⁴ Autorką jest Alicja Placek.

²⁵ Autorką jest Joanna Wróbel.

²⁶ Autorką pracy jest Jolanta Łęgosz.

²⁷ Pracę obronił Grzegorz Jerzyk.

²⁸ Autorką jest Aneta Olek

²⁹ Praca Agnieszki Szewczyk.

w latach 1945-95³⁰ na seminarium magisterskim prof. Jana Seredyki.

W roku akademickim 1997/98 dr Leszek Kuberski (obecnie prof. UO) był promotorem pracy nt. *Ziemia wieruszowska w latach 1939-1947*³¹, opracowanie *Dzieje Czastar w latach 1945-1995*³² powstało pod opieką naukową prof. Stanisława S. Niciei, a prof. Marek Masnyk sprawował naukowy nadzór nad opracowaniem tematu: *Muzeum Ziemi Wieluńskiej w Wieluniu w latach 1984-1997*³³. W roku następnym na seminarium magisterskim prof. Adama Suchońskiego powstała praca *Możliwość wykorzystania historii regionalnej na przykładzie Wielunia*³⁴, prof. Włodzimierz Kaczorowski był promotorem prac: *Gaszyn koło Wielunia 1323-1945. Zarys dziejów rodziny Gaszyńskich-Wierzchleyskich. Zabytki*³⁵, a seminarzystka prof. Marka Masnyka opracowała temat: *Ziemia wieluńska wobec walk narodowych i społecznych na Górnym Śląsku w latach 1919-1921*³⁶.

Kolejne lata wskazują na rosnące zainteresowanie badaniem dziejów regionalnych. Na seminarium magisterskim prof. Jana Seredyki powstały *Dzieje parafii i miejscowości Lututów 1406-1939*³⁷ (rok 2000), prof. Jan Źońca sprawował naukową opiekę nad pracą nt. *Osjaków dawniej i dziś do 1989 roku*³⁸ (rok 2001), natomiast prof. Roman Nowacki nadzorował pisanie świetnej pracy pt. *Działalność zbrojnego podziemia polskiego na ziemi wieluńskiej w latach 1939-1953*³⁹ (rok 2001). W ostatnich latach najwięcej prac tematycznie związanych z dziejami regionu wieluńskiego opracowywano na seminariach profesorów Włodzimierza Kaczorowskiego i Leszka Kuberskiego. U pierwszego z nich powstały prace: *Senatorowie z województwa sieradzkiego i ziemi wieluńskiej na sejmach z lat 1587/88-1632*⁴⁰ (rok 2000) i *Zygmunt Patryn (1903-*

³⁰ U prof. J. Seredyki swoją pracę magisterską obroniła Beata Łęga.

³¹ Autor tej pracy Mariusz Drychto był jednym z pierwszych magistrantów prof. L. Kuberskiego.

³² Praca Magdaleny Kołaczek.

³³ Autorką pracy jest Agnieszka Walicka.

³⁴ Praca Wioletty Hrabańskiej.

³⁵ Autorką jest Elżbieta Gronowska.

³⁶ Nad tym tematem pracowała Barbara Raducka.

³⁷ Autorką tej pracy jest Anna Olszowiak.

³⁸ Praca Jolanty Komar.

³⁹ Autorem tej pracy jest Ksawery Jasiak, obecny doktorant w Instytucie Historii UO.

⁴⁰ Pracę napisał Paweł Gwałt, członek WTN.

1991). *Zasłużony lekarz i społecznik miasta Wielunia*⁴¹ (rok 2002). Natomiast seminarium magisterskie prof. Leszka Kuberskiego zaowocowało pracami: *Przydrożne krzyże, kaplice i figury na terenie gminy Wieluń*⁴² (rok 2000), *Wieruszów w latach 1945-1955*⁴³ a także *Stanisław Tadeusz Olejnik. Historyk, muzealnik, działacz regionalny*⁴⁴ (obie w 2001 r.).

Z powyższego zestawienia wnika, że liczba prac magisterskich tematycznie związanych z ziemią wieluńską i napisanych przez studentów historii Uniwersytetu Opolskiego jest dość znaczna. Obejmuje ona 38 opracowań o zróżnicowanej tematyce – poświęconym sprawom politycznym, ale również gospodarczym i kulturalnym. Należy podkreślić, że wiele z tych prac powstało na seminariach profesorów, których nazwiska i dorobek jest znany w całym kraju, np. u prof. I. Pawłowskiego, J. Seredyki, A. Suchońskiego, czy S.S. Niciei.

Analizując powyższy materiał można stwierdzić, że najchętniej podejmowane są tematy z historii najnowszej lub prace o charakterze monografii poszczególnych miejscowości. Ostatnie trzy lata pozwalają mieć jednak nadzieję, że zarówno liczba, jak i tematyka pisanych prac magisterskich będzie większa i bardziej różnorodna.

⁴¹ Autorką tej pracy jest Ilona Podgórska.

⁴² Pracę tą napisał Tomasz Spychała, członek Wieluńskiego Towarzystwa Naukowego, pracownik Muzeum Ziemi Wieluńskiej w Wieluniu.

⁴³ Autorem jest Maciej Heidt.

⁴⁴ Pracę napisał Maciej Polewiak. Została ona wydana drukiem, Opole 2002.

Lp.	Nazwisko autora	Tytuł pracy magisterskiej	Nazwisko promotora	Rok obrony
1	Bolesław Słoński	<i>Zbiegostwo chłopów w ziemi wieluńskiej w II połowie XVII wieku</i>	doc. Franciszek Mincer	1964
2	Zdzisław Gibek	<i>Królewszczyzny ziemi wieluńskiej w świetle lustracji z lat 1764 i 1789</i>	doc. Maurycy Horn	1965
3	Józef Świerkowski	<i>Wyzwolenie powiatu wieluńskiego przez Armię Radziecką</i>	doc. Elżbieta Horn	1973
4	Brak autora	<i>Walka z analfabetyzmem w powiecie wieluńskim w latach 1945-1970</i>	dr Urszula Szumska	1973
5	Kazimierz Sękowski	<i>Rozwój organizacyjny partii robotniczych w powiecie wieluńskim w latach 1945-1948</i>	prof. Ignacy Pawłowski	1974
6	Jacek Szymczak	<i>Wyzwolenie Bolesławca i pierwsze lata władzy ludowej</i>	doc. Elżbieta Horn	1977
7	Krzysztof Domagała	<i>Dzieje gminy Skomlin w zarysie</i>	prof. Ignacy Pawłowski	1982
8	Bogumił Mandat	<i>Stosunki polityczne w Wieluniu w latach 1945-48</i>	doc. Edward Mendel	1983
9	Ryszard Tyszler	<i>Struktura osadnicza ludności kultury przeworskiej okresu wpływów rzymskich w regionie wieluńskim</i>	prof. Lucyna Szafran-Szadkowska	1987
10	Zenon Kołodziej	<i>Z dziejów drewnianego budownictwa sakralnego typu wieluńskiego</i>	prof. Ignacy Pawłowski	1987

11	Henryka Wejner	<i>Rola problematyki regionalnej w nauczaniu historii na przykładzie ziemi wieluńskiej</i>	prof. Adam Suchoński	1987
12	Andrzej Siwik	<i>Wykorzystanie placówek muzealnych w nauczaniu historii na przykładzie Muzeum Ziemi Wieluńskiej</i>	prof. Adam Suchoński	1987
13	Tomasz Karpiński	<i>Powstanie styczniowe na ziemi wieluńskiej</i>	prof. Jan Kwak	1987
14	Sławomir Smolnik	<i>Wieluń. Monografia miasta 1283-1795</i>	prof. Anna Filipczak-Kocur	1990
15	Piotr Zawada	<i>Studia z dziejów handlu i rzemiosła w Bolesławcu nad Prosną (1266-1870)</i>	prof. Anna Filipczak-Kocur	1990
16	Zbigniew Błaszczyk	<i>Rozwój rzemiosła i handlu w Wieluniu w latach 1283-1793</i>	prof. Włodzimierz Kaczorowski	1991
17	Jolanta Pietrzykowska	<i>Tajne nauczanie w powiecie wieluńskim w okresie okupacji hitlerowskiej 1939-1945</i>	prof. Jan Przewłocki	1992
18	Alicja Placek	<i>Dzieje kościoła i klasztoru oo. Franciszkanów w Wieluniu w latach 1629-1990</i>	prof. Jan Przewłocki	1992
19	Joanna Wróbel	<i>Wrzesień 1939 na ziemi wieluńskiej</i>	prof. Jan Przewłocki	1992
20	Jolanta Łęgosz	<i>Wykorzystanie Muzeum Wnętrz Dworskich w Ożarowie na lekcjach historii</i>	prof. Adam Suchoński	1993
21	Grzegorz Jerzyk	<i>Monografia miasta Praszki do 1939 roku</i>	prof. Jan Przewłocki	1994

22	Aneta Olek	<i>Dzieje miasta Wieruszowa i powiatu wieruszowskiego w latach 1918-1975</i>	prof. Stanisław S. Nicieja	1995
23	Agnieszka Szewczyk	<i>Dworki szlacheckie na ziemi wieluńskiej w Międzyrzeczu Warty i Prośny</i>	prof. Stanisław S. Nicieja	1995
24	Beata Łęga	<i>Monografia miasta Praszki w latach 1945-95</i>	prof. Jan Seredyka	1996
25	Mariusz Drychto	<i>Ziemia wieruszowska w latach 1939-1947</i>	prof. Leszek Kuberski	1998
26	Magdalena Kołaczek	<i>Dzieje Czarar w latach 1945-1995</i>	prof. Stanisław S. Nicieja	1998
27	Agnieszka Walicka	<i>Muzeum Ziemi Wieluńskiej w Wieluniu w latach 1984-1997</i>	prof. Marek Masnyk	1998
28	Wioletta Hrabańska	<i>Możliwość wykorzystania historii regionalnej na przykładzie Wielunia</i>	prof. Adam Suchoński	1999
29	Elżbieta Gronowska	<i>Gaszyn koło Wielunia 1323-1945. Zarys dziejów rodziny Gaszyńskich – Wierzchlejskich. Zabytki</i>	prof. Włodzimierz Kaczorowski	1999
30	Barbara Raducka	<i>Ziemia wieluńska wobec walk narodowych i społecznych na Górnym Śląsku w latach 1919-1921</i>	prof. Marek Masnyk	1999
31	Anna Olszowiak	<i>Dzieje parafii i miejscowości Lututów 1406-1939</i>	prof. Jan Seredyka	2000
32	Jolanta Komar	<i>Osjaków dawniej i dziś do 1989 roku</i>	prof. Jan Rzońca	2001
33	Ksawery Jasiak	<i>Działalności zbrojnego podziemia polskiego na ziemi wieluńskiej w latach 1939-1953</i>	prof. Roman Nowacki	2001

34	Paweł Gwałt	<i>Senatorowie z województwa sieradzkiego i ziemi wieluńskiej na sejmach z lat 1587/88-1632</i>	prof. Włodzimierz Kaczorowski	2000
35	Ilona Podgórska	<i>Zygmunt Patryn (1903-1991). Zasłużony lekarz i społecznik miasta Wielunia</i>	prof. Włodzimierz Kaczorowski	2002
36	Tomasz Spychała	<i>Przydrożne krzyże, kaplice i figury na terenie Gminy Wieluń</i>	prof. Leszek Kuberski	2000
37	Maciej Heidt	<i>Wieruszów w latach 1945-1955</i>	prof. Leszek Kuberski	2001
38	Maciej Polewiak	<i>Stanisław Tadeusz Olejnik. Historyk, muzealnik, działacz regionalny</i>	prof. Leszek Kuberski	2001